

integrated methodology of teacher training in classical university serving as a central element in the pedagogical legacy of Professor Vasyl Sagarda. The idea of formation of general and professional culture of future teachers has been considered.

Key words: teacher training, pedagogical heritage, general and professional culture of a teacher.

УДК 378-371

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Пермінова Людмила Аркадіївна
м.Суми

У статті порушується питання визначення проблематики формування основ менеджменту майбутніх вчителів початкових класів. Обґрунтовується актуальність впровадження інноваційної моделі навчання, яка ґрунтується на використанні наявних здібностей і внутрішньої мотивації до навчання. Визначено основні проблеми в формуванні основ менеджменту майбутніх вчителів початкових класів. Розкрита програма розвитку основ самоменеджменту

Ключові слова: освітній менеджмент, самоменеджмент, інноваційна модель навчання, майбутні вчителі початкових класів.

У сучасній соціально-економічній ситуації в Україні з досить високим рівнем культури необхідно удосконалювати систему освіти. Зокрема досвід європейських країн вимагає відмовитись від «знанцевої» моделі навчання, заснованої переважно на механістичному запам'ятовуванні. Сьогодні актуально впроваджувати інноваційну модель навчання, яка ґрунтується на використанні наявних здібностей і внутрішньої мотивації до навчання. Високий рівень самостійності студентів вимагає створювати власну систему організації праці.

Як жоден вид діяльності неможливий без використання здібностей, мотивації та інформації, так неможливо бути успішним, максимально самореалізуватися без застосування на практиці основ самоменеджменту. Для деяких людей достатньо їх власних знань і випадкової інформації, одержуваної з навколишнього середовища, для студентів знання та інформація, отримана у вишу, є необхідною основою подальшого професійного вдосконалення. Саме тому цілеспрямована підготовка до оволодіння функціями самоменеджменту в сфері професійної діяльності повинна закономірно виступати провідним завданням вищої школи, щоб забезпечити високу ефективність готовності до відповідного виду діяльності.

Вивчення літературних джерел з актуальних проблем розвитку педагогіки вищої школи засвідчило, що у процесі професійно-педагогічної підготовки студентів, обов'язково має бути сформований особливий склад свідомості, який би відповідав специфіці майбутньої професійної діяльності. Це дозволить фахівцям, з одного боку, виявляти творчу активність як суб'єктів педагогічного пізнання, моделювання, спілкування і праці (І.Зязюн, Н.Кічук, Л.Кондрашова, Н.Кузьміна, Р.Хмелюк), а з іншого, - як суб'єктів особистісно-професійного самопізнання, самопрогнозування, самопроекування, саморегулюван-

ня і саморозвитку (З.Курлянд, А.Ліненко, Т.Осадча, О.Пехота, В.Семиченко, Л.Таланова, О.Цокур та ін.).

Наукові доробки вчених щодо теорії сучасного менеджменту і самоменеджменту висвітлено в дослідженнях Б.Андрушків, М.Дмитрієва, Л.Зайверт, А.Кредісов, М.Лукашевич, М.Менсон, І.Осборна, Н.Островерхової, А.Хроленко, Б.Швальбе, Х.Швальбе та ін.); педагогічного менеджменту (К.Вазіна, Л.Даниленко, В.Крижко, В.Маслова, Є.Павлютенков, М.Приходько, В.Симонов та ін.); психології менеджменту (М.Боришевський, Л.Карамушка, Н.Карасьова, О.Філь та ін.).

Метою статті є визначення проблематики формування основ менеджменту майбутніх вчителів початкових класів.

Відомо, що професіоналізм як риса поведінки людини починає складатися саме в процесі навчання. Знаннями стає лише та інформація, яка структурована, потрібна своїм власникам, використовується ними за певними правилами і, головне, містить в собі їх ставлення до цієї інформації. Це багато в чому залежить від інтересу, захопленості студентів навчанням, що, безумовно, розвиває здібності, формує навички і вміння, необхідні для самореалізації.

Вивчення літературних джерел з актуальних проблем розвитку педагогіки вищої школи засвідчило, що у процесі професійно-педагогічної підготовки студентів недостатньо приділяється уваги формуванню особливого складу свідомості, якій би відповідав специфіці майбутньої педагогічної діяльності. Тобто студент має навчитися уже в вищому навчальному закладі бути активним суб'єктом педагогічного пізнання, навчитися моделювати діяльність як свою, так і учнів, вміти спілкуватися на рівні полілогу. Поряд з мотивацією навчання і культурою розумової праці забезпечення успішності сучасного студента сприяє самоменеджмент.

Наприклад, зарубіжні вчені (М.Вудкок, Д.Френсіс [2]) цей процес розглядають на трьох рівнях, виділяючи самоменеджмент особистості, самоменеджмент колективу, самоменеджмент організації. Такий підхід ускладнює розроблення цілісної концепції цього наукового напряму, оскільки природа, фактори і умови виникнення процесів самовпорядкування на визначених рівнях суттєво відрізняються.

На наш погляд, коли мова йдеться про педагогічний самоменеджмент, то самоменеджмент доцільно розглядати на рівні особистості (на рівні колективу мова йде про самоуправління, а на рівні організації – про її автономію). Вихідні ідеї для осмислення понятійного визначення самоменеджменту нами запозичені у наукових розробках і представлено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Зміст поняття само менеджмент у наукових працях

Л. Зайверт	Послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для того, що оптимально і змістовно використовувати свій час	Не враховано формування нових методів роботи. Увага зосереджена тільки на раціоналізації використання часу, ігноруються інші ресурси
------------	---	--

Ален Маккензи	Техніка правильного використання часу. Основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використувати власні можливості.	Розглянута одна техніка (тайм-менеджмент). Не враховується аспект розвитку можливостей (динаміка) і використання інших ресурсів
С. Резнік	Цілеспрямоване і послідовне застосування випробуваних наукою і практикою методів і прийомів менеджменту в повсякденній життєдіяльності для того, щоб найкраще використувати свій час і власні здібності, свідомо керувати плином свого життя, вміло переборювати зовнішні обставини як на роботі, так і в особистому житті	Обмежується використанням випробуваних методів, не враховується необхідність генерування нових методів і операцій для розв'язання ситуації за рахунок інтуїції
М.Лукашевич	Послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів, прийомів і технологій самореалізації і саморозвитку свого творчого потенціалу	Мета використання обмежується тільки розвитком особистості, самоменеджмент не розглядається, як актуальний ресурс організації
В.Оглоблін	Раціональне відтворення і використання персональних ресурсів самореалізації і задоволення персональних потреб	Не враховується орієнтація на досягнення цілей організації

Авторське визначення самоменеджменту запропонували Аніта та Клаус Бішоф, які визначили самоменеджмент як "ключову техніку", яка полягає в умінні "ставити перед собою професійні цілі та досягати їх, організовувати свою роботу, правильно використувати час та ефективно співпрацювати з колегами" [1, с. 8]. Вважають, що характеристиками високого рівня самоменеджменту у людини є: знання нею своєї індивідуальної техніки роботи, її здатність піклуватись про своє здоров'я, її вміння володіти власним емоційно-вольовим потенціалом, її навички самодисципліни, її здатність формулювати і реалізовувати свої життєві цілі [3].

Також широко використовують поняття «педагогічний самоменеджмент», тобто сукупність дій і прийомів, спрямованих на управління своєю особистістю і власною професійною діяльністю у сфері навчально-виховного процесу (В.Мусієнко-Репська [5]). Педагог як суб'єкт професійної діяльності, постійно здійснює певний комплекс зусиль, що упорядковують і призводять у необхідний стан його активність як самодослідника, самопроектувальника, самоорганізатора, самоконтролера, що складає сутність педагогічного самоменеджменту.

Загальне розуміння самоменеджменту характеризується як уміння керувати собою. Перш за все, це: самоорганізація, мистецтво управління собою і керівництво процесом управління у часі, просторі, спілкуванні, діловому світі. Процес формування самоменеджменту студента передбачає самовизначення, самоорганізацію, самомотивацію і самореалізацію. У той же час, зумовлює необхідність спеціальної підготовки студентів, по-перше, до оволодіння функціями педагогічного менеджменту (як арсеналу принципів, методів і засобів управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, якими повинен керувати педагог), а по-друге, - до оволодіння функціями педагогічного самоменеджменту (як сукупності дій і прийомів, спрямованих педагогом на оволодіння собою, управління своєю особистістю і власною-професійною діяльністю у сфері навчально-виховного процесу) [6].

Самоменеджмент у сфері професійної діяльності педагога реально постає як набір управлінських впливів, спрямованих ним на себе як діяльним суб'єктом, з метою приведення своєї особистості у відповідний стан, необхідний для успішного здійснення педагогічної діяльності. Педагог як суб'єкт професійної діяльності з властивим їй механізмом самоуправління, постійно здійснює певний комплекс зусиль, що упорядковують і призводять у необхідний стан його активність як самодослідника, самопроектувальника, самопрограміста, самоорганізатора і самоконтролера, що складає сутність педагогічного само менеджменту.

За результатами констатувального етапу експерименту нами отримано і узагальнено інформацію про рівень сформо-

ваності основ само менеджменту по одинадцяти показниках: Уміння самостійно ставити мету; уміння прогнозувати свою діяльність; відповідальність по відношенню до навчальної діяльності; уміння самостійно планувати і організовувати свою діяльність; уміння управляти і коригувати свою поведінку; навички самозбереження та реалізації; системність у вдосконаленні своєї діяльності; навички підбору, аналізу і синтезу інформації; уміння визначати пріоритетні напрямки розвитку своєї особистості; збереження балансу між професійною діяльністю та особистим досвідом; усвідомлення значущості особистісної активності. Аналізуючи показники було визначено, що безумовно, студенти першого курсу бакалаврата, які закінчили педучилище мали показники вище, чим ті, хто прийшов навчатися після загальноосвітньої школи. Але різниця не перевищувала 1-1,5 % за параметрами: уміння прогнозувати свою діяльність; відповідальність по відношенню до навчальної діяльності; системність у вдосконаленні своєї діяльності уміння визначати пріоритетні напрямки розвитку особистості та іншим.

Показники: уміння визначати пріоритетні напрямки розвитку своєї особистості, усвідомлення значущості особистісної активності залишилися вкрай низькими. На нашу думку, це свідчить про те, що студент не бачить своїх ресурсів для навчання, не готовий нести відповідальність за результати навчання, має неадекватну самооцінку тощо. Низькими були й результати роботи з інформацією, що значно заважає студенту самоорганізуватися у самостійній роботі.

Узагальнюючи вище сказане, робимо висновок, що організація навчання студентів вимагає враховувати вивчення студентами основ самоменеджменту, розробки відповідних засобів самоудосконалення, самооцінювання. Й як резюме: вкрай потрібна програма самоменеджменту (самоудосконалення), яка передбачає траєкторію особистісного зростання та успіху майбутніх вчителів початкових класів. Розробляти її необхідно з урахуванням тих питань, які доводиться вирішувати в процесі навчальної діяльності студентів, необхідно враховувати засоби практичної реалізації придбаних знань. Переваги оволодіння мистецтвом самоменеджменту полягають у наступному: виконання роботи з меншими витратами часу, краща самоорганізація праці, успіх у досягнення мети.

Під час розробки програми нами було враховано, що щоденне рішення різного роду проблем, творчих і навчальних завдань потребує послідовності виконання конкретних функцій і може охоплювати шість фаз: постановка цілі (аналіз і формування особистих цілей); планування (розробка планів і альтернативних варіантів своєї діяльності); прийняття рішень; організація і реалізація; контроль (самоконтроль і контроль підсумків); інформація і комунікація (комунікація, обмін інформацією необхідні на всіх фазах самоменеджменту). В обґрунтуванні

змісту програми знайшли своє відображення основні аспекти самоменеджменту: самопізнання (пізнання самого себе, свого місця і своєї ролі в цій дійсності); самоорганізація (організація свого життя і діяльності); самовиховання (формування пріоритетних якостей); саморегуляція (підтримка внутрішньої рівноваги); самоконтроль (оцінка і коректування своєї діяльності); вибір цілей життя і особистої роботи; планування особистого часу; інформаційний пошук; раціоналізація мислення; самоосвіта (підвищення якості життя); технологія здоров'я (збереження і зміцнення здоров'я як першооснови високої працездатності і повноцінного життя); спілкування; ритми і гармонія; робота в групі; ризик творчого мислення; робота з конфліктами.

Висновок. Самоменеджмент являє собою комплексну

систему управління собою і своєю діяльністю, що включає послідовне застосування ефективності навчальних і виховних технологій, стратегій і філософії. Самоменеджмент в його технічному, стратегічному і філософському вимірах є універсальним інструментом творчості. У дослідженні з'ясовано, що педагогічно доцільним у формуванні основ самоменеджменту студентів вищої школи є формування уміння побудувати процес опанування професійними знаннями і навичками, рефлексією, що стає необхідним чинником становлення майбутнього професіонала.

У подальшому дослідженні нами буде обґрунтовано результативність впровадження програми формування основ самоменеджменту майбутніх вчителів початкових класів.

Література і джерела

1. Бишоф А., Бишоф К. Самоменеджмент / Анита Бишоф, Клаус Бишоф. – М.: ОМЕГА-М, 2006. – 127 с.
2. Вудкок М., Френсис Д. Раскрепощенный менеджер. – М.: Дело, 1991. – 320 с.
3. Колпаков В.М. Самоменеджмент : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Колпаков. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 528 с.
4. Лукашевич Н.П. Теория и практика самоменеджмента: Учеб. пособие. - К.: МАУП, 1999. - 360с.
5. Мусиенко-Репская Валентина Ивановна.. Подготовка студентов к педагогическому самоменеджменту в профессиональной деятельности: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Южно-Украинский гос. педагогический ун-т им. К.Д.Ушинского {Одесса}. — О., 2000. — 232 л. — Библиогр.: л. 181-208.
6. Ноздренко Є.А. Самоменеджмент в організації навчання студентів/ Є.А.Ноздренко // Сучасні проблеми науки та освіти. - 2006. - № 1 - С. 81-82.

В статье поднимается вопрос определения проблематики формирования основ менеджмента будущих учителей начальных классов. Определено актуальность внедрения инновационной модели обучения, которая основана на использовании имеющихся наклонностей и внутренней мотивации к учебе. Раскрыты главные проблемы в формировании основ менеджменту будущих учителей начальных классов. Обосновывается программа развития основ самоменеджмента.

Ключевые слова: образовательный менеджмент, самоменеджмент, инновационная модель обучения, будущие учителя начальных классов.

The issue of determination of range of problems of forming of bases of management of future teachers of initial classes has been raised in the article. The programme of development of self management bases is grounded. Marketing competence of the educational staff is considered from the position of various theoretical approaches. Self management is identified as the main component in the professional activity of the teacher. The characteristics of the marketing competence of the heads of educational institutions are found out.

Keywords: components of marketing competence, self management, educational management, self management.

УДК 37.036+37.013.42

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВНЗ

Петришин Людмила Йосипівна
м.Тернопіль

У статті на основі проведеного теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження розглянуто системний підхід як основу організації процесу формування креативності майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі; проаналізовано різноманітні підходи використання теорії системного підходу в педагогічній діяльності; охарактеризовано процес формування креативності майбутніх соціальних педагогів як педагогічну систему яка передбачає основні етапи.

Ключові слова: система, системний підхід, формування, креативність, процес формування, майбутні соціальні педагоги.

Фахівець соціальної сфери працює із людьми, у яких недостатньо можливостей та ресурсів, щоб вирішувати свої проблеми, унаслідок чого вони вдаються до допомоги професіоналів. Розміття проблем, обставин, що викликають багатовекторні труднощі, неповторність особистості кожного клієнта визначають необхідність формування креативності у майбутніх

соціальних педагогів. Важливо не просто володіти певним обсягом знань, уміти їх застосовувати на практиці, але і творчо їх перетворювати відповідно до обставин, що виникають. У зв'язку з цим актуальною є розробка і впровадження креативних технологій в діяльність фахівців соціальної сфери, які допомагають відійти від стандартної форми допомоги клієнту, сприяють розкриттю його потенціалу, зміні світовідчуження, сприйняттю себе у цьому світі, успішній адаптації та соціалізації.

Поняття «креативність» трактується неоднозначно: як здібність до творчості, як пошукова активність, здатність породжувати безліч ідей, прагнення до самореалізації і т.п.

Окрім того, психологічні аспекти проблеми розвитку креативності вивчені більшою мірою, чим педагогічні. Разом з тим здібністю до перетворення досвіду одержаного в процесі навчальної діяльності, багато в чому визначається креативністю особистості майбутнього фахівця. Також розвиток креативності в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів сприяє формуванню таких важливих для особистості якостей, як толерантність, спостережливість, самостійність, організованість,